

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

24 februari 2010

VOORSTEL

**tot wijziging van het Reglement van de
Kamer van volksvertegenwoordigers
teneinde de inachtneming te waarborgen
van een Deontologische Code inzake
dienstverlening aan de bevolking door
de leden van de Kamer van
volksvertegenwoordigers**

VERSLAG

NAMENS DE BIJZONDERE COMMISSIE VOOR HET
REGLEMENT EN VOOR DE HERVORMING VAN DE
PARLEMENTAIRE WERKZAAMHEDEN
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Hilde VAUTMANS**

Voorgaand document:

Doc 52 **0315/ (2007/2008):**
001: Voorstel van mevrouw Genot.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

24 février 2010

PROPOSITION

**visant à modifier le Règlement de
la Chambre des représentants en vue
d'assurer le respect d'un Code de
déontologie régissant les services fournis
aux citoyens par les membres de
la Chambre des représentants**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION SPÉCIALE
DU RÈGLEMENT ET DE LA RÉFORME DU TRAVAIL
PARLEMENTAIRE
PAR
MME **Hilde VAUTMANS**

Document précédent:

Doc 52 **0315/ (2007/2008):**
001: Proposition de Mme Genot.

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Patrick Dewael

A. — Vaste leden / Titulaires:

CD&V	Luc Goutry, Jef Van den Bergh, Servais Verherstraeten
MR	Daniel Bacquelaine, Corinne De Permentier, Marie-Christine Marghem
PS	Colette Burgeon, André Frédéric
Open Vld	Herman De Croo, Patrick Dewael
VB	Jan Mortelmans, Bert Schoofs
sp.a	Renaat Landuyt, Dirk Van der Maelen
Ecolo-Groen!	Zoé Genot
cdH	Christian Brotcorne
N-VA	Ben Weyts

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Roel Deseyn, Nathalie Muylle, Ilse Uyttersprot, Mark Verhaegen
Xavier Baeselen, François-Xavier de Donnea, Jacqueline Galant, Olivier Maingain
Valérie Déom, Thierry Giet, Yvan Mayeur
Sofie Staelraeve, Luk Van Biesen, Hilde Vautmans
Gerolf Annemans, Annick Ponthier, Francis Van den Eynde
Hans Bonte, Maya Detiège, Meryame Kitir
Stefaan Van Hecke
Clotilde Nyssens
Sarah Smeyers

cdH	:	centre démocrate Humaniste
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
FN	:	Front National
LDD	:	Lijst Dedecker
MR	:	Mouvement Réformateur
N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
PS	:	Parti Socialiste
sp.a	:	socialistische partij anders
VB	:	Vlaams Belang

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 52 0000/000:	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 52 0000/000:	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : publications@laChambre.be

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit voorstel tot wijziging van het Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers teneinde de inachtneming te waarborgen van een Deontologische Code inzake dienstverlening aan de bevolking door de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers (DOC 52 315/001) besproken tijdens haar vergaderingen van 15 januari 2008, 8 april 2008 en 20 januari 2010.

*
* *

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!), mede-indienster van het voorstel, geeft aan dat dit voorstel de – bij de tijd gebrachte – tekst van voorstel DOC 51 0035/001 overneemt. Die tekst is op zijn beurt gebaseerd op de werkzaamheden die werden aangevat in de commissies (Senaat en Kamer) voor de Politieke Vernieuwing¹ (zie DOC 50 1916/001 (Kamer) en 2-566/1 (Senaat)), alsook op de *best practices* die het Vlaams Parlement heeft uitgewerkt nadat het in 1998 een Deontologische Code² en een Deontologische Commissie had ingesteld. De tekst van het voorstel is bedoeld om, in combinatie met een aantal andere voorstellen die werden ingediend door de fractie waartoe het lid behoort, het federaal Parlement bijkomende instrumenten ter beschikking te stellen om zijn controletaken naar behoren te vervullen.

In dit geval wordt beoogd regels in te stellen aangaande de contacten van de parlementsleden met de bevolking via het dienstbetoon en de dienstverlening in het raam daarvan. Het ligt geenszins in de bedoeling die contacten ondoordacht in te perken; het is immers net via die contacten dat de parlementsleden op de hoogte blijven van de moeilijkheden die de burger ondervindt. Wél moet dat dienstbetoon aan regels worden onderworpen, al was het maar om te voorkomen dat de burger in dat verband al te hoge verwachtingen gaat koesteren.

De heer Herman De Croo (Open Vld) erkent dat het belangrijk is dit debat te voeren, maar wijst zijn collega's niettemin op de problemen die het Vlaams Parlement en de Vlaamse parlementsleden ondervinden bij de toepassing van de door hen aangenomen deontologische regels. Het lijkt dan ook niet bepaald aangewezen die regels zonder meer ook voor het federaal Parlement te doen gelden. Het ware dus nuttiger de werking van de in

¹ Tussentijds verslag van de heer Daniel Bacquelaine en mevrouw Mimi Kestelijn-Sierens, uitgebracht namens de commissies (Senaat en Kamer) voor de Politieke Vernieuwing, Kamer, DOC 50 1916/001(2001-2002); Stuk Senaat nr. 2-566/1 (2001-2002).

² Deontologische Code van de Vlaamse volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking, Stuk Vlaams Parlement, 7-A. nr. 1 (1998-1999).

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission s'est réunie le 15 janvier 2008, le 8 avril 2008 et le 20 janvier 2010 en vue d'examiner la proposition visant à modifier le Règlement de la Chambre des représentants en vue d'assurer le respect d'un Code de déontologie régissant les services fournis aux citoyens par les membres de la Chambre des représentants.

*
* *

Zoé Genot (Ecolo-Groen!), coauteure de la proposition, indique que la présente proposition reprend, en l'actualisant, le texte de la proposition DOC 51 0035/001, elle-même inspirée des travaux entamés au sein des commissions pour le Renouveau politique du Sénat et de la Chambre¹ (voir DOC 50 1916/001 (Chambre) et 2-566/1 (Sénat)) et des bonnes pratiques développées par le Parlement flamand depuis que celui-ci s'est doté, en 1998, d'un code² et d'une commission de déontologie. Combiné avec une série d'autres propositions que son groupe a déposée, ce texte entend doter le Parlement fédéral d'outils supplémentaires pour mener à bien ses missions de contrôle.

En l'occurrence, il s'agit d'encadrer les contacts que les parlementaires entretiennent avec la population au travers des permanences sociales et des services qu'ils lui rendent à ce titre. L'objectif n'est pas de restreindre inconsidérément ces contacts, qui permettent précisément aux parlementaires de se tenir informés des difficultés de nos concitoyens, mais de fixer les règles du jeu en l'espèce, ne fût-ce que pour ne pas faire naître des attentes inconsidérées dans le chef des citoyens.

Herman de Croo (Open Vld) reconnaît l'intérêt d'un débat sur la question, mais souhaite avant tout attirer l'attention de ses collègues sur les difficultés que rencontrent le Parlement flamand et les membres du Parlement flamand dans l'application des règles de déontologie qu'ils ont adopté. Transposer purement et simplement ces règles au Parlement fédéral ne semble pas être la chose la plus appropriée, une évaluation pré-

¹ Rapport intérimaire Bacquelaine – Kestelijn-Sierens fait au nom des commissions (Sénat et Chambre) du Renouveau politique, Doc. parl., Chambre, 2001-2002, n° 50 1916/001; Doc. parl., Sénat, 2001-2002, n° 2-566/1.

² Deontologische code van de Vlaamse volksvertegenwoordigers inzake dienstverlening aan de bevolking, *Gedr. St.*, VI. Parl., 1998-1999, 7-A n° 1.

het Vlaams Parlement ingestelde Deontologische Code en Deontologische Commissie vooraf te evalueren.

Volgens de heer Dirk Van der Maelen (*sp.a*) moet dit voorstel worden ingebed in een ruimere denkoefening, waartoe de commissies (Kamer en Senaat) voor de Politieke Hernieuwing — althans inzake het federaal Parlement — de aanzet hebben gegeven. Die denkoefening past dan weer in de algemene trend om te streven naar meer ethiek in de politiek (daarvan getuigen het voorbeeld van het Vlaams Parlement, de deontologische codes van de lokale besturen in Vlaanderen en in Wallonië, of nog het Verenigd Koninkrijk, waar inzake belangenconflicten strikte regels gelden).

De voorstellen van de commissies voor de Politieke Hernieuwing (waaronder het voorstel om een Deontologische Code in te stellen) werden jammer genoeg nooit aangenomen. De spreker had evenwel graag gezien dat de aan de gang zijnde bespreking niet voorbijgaat aan de resultaten van de werkzaamheden van die commissies.

Voorzitter Herman Van Rompuy stelt voor de bespreking op te schorten en de diensten van de Kamer eerst te gelasten bij de diensten van het Vlaams Parlement alle relevante informatie over de werking van de Deontologische Commissie en de toepassing van de Deontologische Code op te vragen.

*
* *

De heer Herman de Croo (*Open Vld*) meent dat uit de elementen die het Vlaams Parlement over de tenuitvoerlegging van zijn Deontologische Code heeft verstrekt, kan worden afgeleid dat ook de tijdgeest meespeelt: er werd daar met veel gedruis een deontologische code ingevoerd, de commissie nam een vliegende start — 20 klachten alleen al in 1998 en 1999 — en dan houdt het op.

Inhoudelijk vindt hij het gevaarlijk *peer review*-technieken toe te passen in het politieke bedrijf.

Voorzitter Herman Van Rompuy merkt niet zonder ironie op dat de regeling van het Vlaams Parlement preventief gezien haar doel zeker niet mist: in de huidige zittingsperiode (2004-2009) werd welgeteld één klacht onderzocht, terwijl er dat in de voorgaande zittingsperiodes nog respectievelijk 20 en 13 waren. Inhoudelijk stelt hij vast dat het ter bespreking voorliggende voorstel op het eerste gezicht verder reikt dan de Deontologische Code van het Vlaams Parlement. Daarom vraagt hij de

alable du fonctionnement du Code et de la commission mis en place par le Parlement flamand serait de la plus grande utilité.

Pour Dirk Van der Maelen (*sp.a*), la proposition s'inscrit dans une réflexion plus large initiée, en ce qui concerne le Parlement fédéral, avec les travaux des Commissions pour le Renouveau politique, qui s'inscrit elle-même dans un mouvement général vers plus d'éthique en politique (voir l'exemple du Parlement flamand, les codes de déontologie des pouvoirs locaux en Flandre et en Wallonie, ou encore le cas du Royaume-Uni, où les conflits d'intérêts sont encadrés par des règles strictes).

Les propositions des commissions pour le Renouveau politique (dont la proposition de Code de déontologie) n'ont malheureusement jamais été adoptées. L'intervenant insiste cependant pour qu'on joigne à la discussion en cours l'acquis des travaux du Renouveau politique.

Le président (M. Van Rompuy) suggère qu'avant de poursuivre la discussion, on charge les services d'obtenir des services du Parlement flamand toutes les informations pertinentes sur le fonctionnement de la commission de déontologie et l'application du Code de déontologie.

*
* *

Herman de Croo (*Open Vld*) estime, au vu des éléments fournis par le Parlement flamand à propos de la mise en œuvre de son code de déontologie, que le thème de la déontologie connaît lui aussi un effet de mode: on y a lancé à grand bruit un code de déontologie, la commission a entamé son mandat sur les chapeaux de roue (20 plaintes rien qu'en 1998 et 1999), et puis plus rien.

Plus fondamentalement, il trouve dangereux qu'on introduise en politique des mécanismes de contrôle entre pairs.

Le président (M. Van Rompuy) observe, non sans ironie, que le système du Parlement flamand est, d'un point de vue préventif, devenu très efficace: seule une plainte a fait l'objet d'un examen sous la législature en cours (2004-2009), alors qu'on en était respectivement à 20 et 13 pour les législatures précédentes. Sur le fond, il constate que la proposition examinée va à première vue plus loin que le code du parlement flamand. Aussi demande-t-il aux services de préparer une note

diensten van de Kamer een nota voor te bereiden waarin de verschillen tussen beide teksten worden vergeleken (zie bijlage).

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) onderstreept dat de uitwerking van een deontologische en ethische code voor alle federale mandatarissen opgenomen is in het door de regering-Leterme I gesloten regeerakkoord van 18 maart 2008. Zij verwacht dan ook dat de betrokken meerderheidspartijen een dergelijke oplossing voor ogen staan. Voorts is zij bereid de door de heer Van der Maelen aangekondigde voorstellen van de commissies voor de Politieke Vernieuwing te onderzoeken.

De heer Jan Mortelmans (VB) vindt dat de tekst van het voorstel sterk afwijkt van de door het Vlaams Parlement uitgewerkte regeling, in die mate zelfs dat hij het nog moeilijker heeft met het voorstel. Hij verwijst naar de in het voorstel opgenomen sanctie dat elke door de commissie uitgesproken blaam moet worden bekendgemaakt in de pers, op kosten van het parlementslid. In de regeling van het Vlaams Parlement blijft de sanctie echter beperkt tot de door de commissie opgelegde blaam zelf, zonder enige vorm van bekendmaking.

*
* *

Uw rapporteur merkt tijdens de vergadering van 20 januari 2010 op dat de bespreking dan wel werd verdaagd, maar dat bepaalde amendementen die in aansluiting op de werkzaamheden van de commissies voor de politieke vernieuwing werden aangekondigd, helemaal niet werden ingediend. Overigens hebben enkele leden principiële bezwaren tegen een sanctieregeling op het vlak van de parlementaire deontologie; zij vinden met name dat het blameren van gelijken niet thuishoort in een plaats als het Parlement.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) is het eens met het standpunt dat de voorzitter eerder heeft vertolkt: zodra dat nieuwe instrument vorm zal hebben gekregen, zal de belangstelling voor deontologische aangelegenheden geleidelijk afnemen, zoals dat het geval is in het Vlaams Parlement.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) is verbaasd over de negatieve reacties van zijn collegae op het voorstel. Volgens hem moet men niet bang zijn van een systeem dat er alleen maar toe strekt de ethische standaarden te versterken. Hij constateert dat de in het Vlaams Parlement ingestelde regelingen al tien jaar lang correct werken, alleen al door het preventieve en pedagogische effect van de gedragscode: op den duur leren

comparative détaillant les différences entre les deux textes (voir en annexe).

Zoé Genot (Ecolo-Groen!) souligne que la rédaction d'un code de déontologie et d'éthique applicable à tous les mandataires fédéraux figure dans l'accord de gouvernement Leterme I, signé le 18 mars 2008. Elle s'attend dès lors à ce que les partenaires de la majorité travaillent en ce sens, et se dit également prête à examiner les propositions, issues des travaux des commissions pour le Renouveau politique, annoncées par M. Van der Maelen.

Pour *Jan Mortelmans (VB)*, il existe de notables différences entre le texte de la proposition et le mécanisme mis en place par le Parlement flamand, qui renforcent son sentiment de gêne par rapport à la proposition. Il cite notamment la sanction, prévue par la proposition, qui consiste à publier par voie de presse les blâmes infligés par la commission, au frais du parlementaire concerné (au Parlement flamand, le blâme prononcé par la commission est la seule sanction prévue, sans forme de publicité particulière).

*
* *

Lors de la réunion du 20 janvier 2010, *votre rapporteur* rappelle que, en dépit du report de la discussion, certains amendements annoncés dans la continuité des travaux des commissions pour le Renouveau politique, n'ont jamais été déposés. Par ailleurs, quelques membres ont émis des objections de principe par rapport à un mécanisme de sanction en matière de déontologie parlementaire, estimant entre autres que le Parlement n'est pas un lieu où l'on blâme ses pairs.

Servais Verherstraeten (CD&V) se rallie à la position exprimée auparavant par le président: dès qu'on aura mis en place ce nouvel instrument, l'intérêt pour les questions de déontologie ira en s'éteignant, comme on le voit au Parlement flamand.

Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) se dit surpris des réactions négatives de ses collègues par rapport à la proposition. Selon lui, il ne faut pas avoir peur d'un système qui ne vise qu'à renforcer les standards en matière éthique. Il constate que les mécanismes mis en place au sein du Parlement flamand fonctionnent correctement depuis dix ans, ne fut-ce que par l'effet préventif et pédagogique du code de déontologie: à la

de leden het onderscheid te maken tussen wat inzake parlementaire deontologie aanvaardbaar is en wat niet.

De heer Jean-Marie Dedecker (LDD) is sceptisch over elke poging de verschillende facetten van het parlementaire leven in alle bijzonderheden te willen regelen. Hij vraagt zich bijvoorbeeld af waarom het een parlements lid die ook ondernemer is absoluut het recht zou moeten worden ontzegd kandidaten aan te bevelen bij eventuele werkgevers, *a fortiori* in de privésector.

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) komt terug op sommige aspecten van haar voorstel; er wordt (naast de loutere blaam) in een grotere variatie aan sancties voorzien om een onderscheid te kunnen maken tussen kleine en zwaarwichtiger fouten. De voorgestelde regeling stelt mogelijkheden in uitzicht om in beroep te gaan, en bij wijze van garantie is voorzien in regels om te beslissen bij gekwalificeerde meerderheid. Niettemin blijft de spreekster openstaan voor alle amendementen, op voorwaarde dat op deontologisch vlak echt vooruitgang kan worden geboekt. Uiteindelijk geldt in veel beroepen immers een of andere vorm van zelfregulering; de tijd is rijp om ook wat het federaal Parlement betreft een signaal uit te sturen.

Volgens *de heer Servais Verherstraeten (CD&V)* spreekt het voor zich dat de politici noch boven de wet, noch boven het gerecht staan. De eerste rechters van politici zijn echter niet hun gelijken, maar de kiezers. Ook de media en de politieke partijen spelen een primordiale regulerende rol inzake politieke ethiek, de media door de eventuele tekortkomingen aan het licht te brengen, waarna de partijen indien nodig intern kunne optreden – we hebben het dan nog niet eens over een eventueel justitieel optreden ingeval een strafrechtelijk misdrijf is begaan. Om al die redenen gelooft de spreker niet in het voorstel.

De heer Christian Brotcorne (cdH) geeft het nut toe van een bespreking over het vraagstuk van de politieke ethiek, maar vraagt zich wel af of de ter bespreking voorliggende tekst opportuun is. Hij heeft het gevoel dat de gehanteerde aanpak neigt naar een infantilisering van de parlementsleden, waarbij aan allen evidenties en zelfs gemeenplaatsen in herinnering worden gebracht omtrent hetgeen toegestaan is en wat niet (ook al klopt het dat de actualiteit aantoont dat zulks niet noodzakelijkerwijs voor iedereen voor de hand ligt).

Het is weliswaar nuttig het over deontologie te hebben, maar dat moet niet gebeuren aan de hand van een gedragscode die de parlementsleden hun verantwoordelijkheid ontnemt. De spreker zou de voorkeur geven

longue, les membres apprennent à distinguer ce qui est admissible et ce qui ne l'est pas en matière de déontologie parlementaire.

M. Jean-Marie Dedecker (LDD) fait par de son scepticisme quant à toute tentative de vouloir régler dans les détails les différents aspects de la vie parlementaire. À titre d'exemple, il se demande pourquoi on devrait interdire, en termes absolus, à un parlementaire qui serait par ailleurs entrepreneur, le droit de recommander des candidats auprès d'employeurs potentiels, *a fortiori* dans le secteur privé.

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) revient sur certains aspects de sa proposition: si une plus grande variété de sanctions (autre que le simple blâme) est en effet prévue, c'est afin de permettre une distinction entre fautes mineures et fautes plus importantes. Des possibilités de recours sont prévues dans le mécanisme proposé, et des règles de majorité qualifiée sont prévues à titre de garantie. L'intervenante reste cependant ouverte à tous les amendements, pourvu qu'on puisse avancer dans le domaine de la déontologie: après tout, nombreuses sont les professions qui sont d'une manière ou d'une autre autorégulées, et il est temps d'envoyer un signal au niveau parlementaire.

Pour *M. Servais Verherstraeten (CD&V)*, il est évident que les hommes politiques ne sont pas au-dessus des lois, ni de la justice. Mais les premiers juges de l'homme politique ne sont pas ses pairs, mais les électeurs. Les media et partis politiques jouent également un rôle régulateur primordial en matière d'éthique politique, en révélant et au besoin en sanctionnant en interne les éventuels manquements, sans parler naturellement, en cas de faute pénale, de l'action toujours possible de la justice. Tout ceci pousse l'intervenant à dire qu'il ne croit pas en la proposition.

M. Christian Brotcorne (cdH) admet l'utilité d'une discussion sur la question de l'éthique en politique, mais il se demande si le texte à l'examen est réellement opportuun. Il a le sentiment que la méthode retenue tend à infantiliser le parlementaire, en rappelant à tous des évidences voire des lieux communs concernant ce qui est permis et ce qui ne l'est pas (même s'il est vrai que l'actualité montre que ce n'est pas forcément évident pour tout le monde).

Il est utile de parler de déontologie, mais ça ne doit pas passer par un code qui déresponsabilise les parlementaires. L'intervenant préférerait qu'on crée un comité chargé d'examiner, de façon consensuelle et au cas

aan de oprichting van een comité dat tot taak krijgt op consensuele wijze en geval per geval de deontologische aangelegenheden te onderzoeken, en dat in specifieke gevallen aanbevelingen zou kunnen formuleren. In de vorm zoals de tekst voorligt, komt hij niet tegemoet aan zijn bekommelingen.

De heer Daniel Bacquelaine (MR) deelt mee dat hij verbouwereerd is over de aan het voorstel ten grondslag liggende redenering als zouden de meeste parlementsleden handelen tegen de deontologie in en bij gebrek aan duidelijke grenzen blijven handelen alsof alles toegestaan is. Men zou ze dus in zekere zin tegen zichzelf moeten beschermen. Het voorstel zit aldus vol simplistische gemeenplaatsen: er wordt onophoudelijk herhaald dat men de wet moet naleven, alsof dat niet vanzelfsprekend is. De spreker gaat ermee akkoord dat de deontologie zeker aan bod moet komen, maar dan constructief en in een positieve geest.

Mevrouw Valérie Déom (PS) deelt die bezorgdheid: het voorstel is een amalgaam en stigmatiseert de parlementaire wereld. De spreekster vindt dat het debat nu al slecht van start is gegaan en dat men een tekst met die bewoordingen niet in het Kamerreglement mag opnemen.

Voor *mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!)* moet het debat uitgaan van de volgende vaststelling: de meeste intellectuele en vrije beroepen zijn onderworpen aan een deontologische code! Door ook een dergelijke code aan te nemen zullen de parlementsleden aan de burgers tonen dat zij gewoonweg nagedacht hebben over de wijze waarop het parlementair mandaat moet worden uitgeoefend. Met een deontologische code gaat het er niet om eraan te herinneren dat de wet voor iedereen geldt — wat inderdaad vanzelfsprekend is —, maar om het aangeven van gemeenschappelijke voorschriften en gedragslijnen met betrekking tot het parlementaire werk.

De heer Daniel Bacquelaine (MR) reageert op de vergelijking die wordt gemaakt met de vrije beroepen: het komt hem voor dat er een fundamenteel verschil is tussen een vrij beroep en het parlementair mandaat. Wie een vrij beroep uitoefent, wordt beoordeeld door zijn gelijken, terwijl het parlements lid uiteindelijk altijd zal worden beoordeeld door de kiezers. Lapidair kan men stellen dat voor een parlements lid de “raad van de orde” het volk is!

Vervolgens herinnert de spreker eraan dat de deontologische norm voor alles berust op de concepten integriteit en plicht: hoe moet men zich gewetensvol kwijten van zijn verplichtingen ten opzichte van zijn cliënt of patiënt? Het voorstel gaat daarentegen uit van verbodsbepalingen, waarvan de meeste al in de wet

par cas, les questions de déontologie, et qui pourrait formuler des recommandations dans des hypothèses spécifiques. En l'état, le texte proposé ne répond pas à ses préoccupations.

M. Daniel Bacquelaine (MR) fait part de sa perplexité quant à l'état d'esprit qui sous-tend la proposition: c'est à croire que la plupart des parlementaires ont des pratiques contraires à la déontologie et qu'à défaut de leur poser des limites claires, ils continueront à agir en se croyant tout permis. On devrait donc en quelque sorte les protéger d'eux-mêmes. La proposition est ainsi truffée de truismes réducteurs: on répète sans cesse qu'il faut respecter la loi, comme si ça n'allait pas de soi. L'orateur est d'accord de parler de déontologie, mais à condition que ce soit en termes constructifs et dans un esprit positif.

Mme Valérie Déom (PS) partage cette préoccupation: la proposition procède par amalgame, stigmatise le monde parlementaire. L'intervenante estime que le débat est à ce stade déjà mal engagé, et qu'on ne peut pas introduire un texte rédigé en de tels termes dans le Règlement de la Chambre.

Pour *Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!)*, le débat doit partir de ce simple constat: la majorité des professions intellectuelles ou libérales sont soumises à un Code de déontologie! En adoptant un tel code, les parlementaires montreront aux citoyens qu'ils ont tout bonnement réfléchi à la façon dont doit s'exercer le mandat parlementaire. Il ne s'agit pas, dans un code de déontologie, de rappeler que la loi s'impose à tous, ce qui en effet va de soi, mais de dégager des préceptes et des lignes de conduite communs en ce qui concerne le travail parlementaire.

M. Daniel Bacquelaine (MR) réagit à la comparaison qui est faite avec les professions libérales: il lui semble qu'il existe une différence fondamentale entre une profession libérale et le mandat parlementaire. Le titulaire d'une profession libérale est jugé par ses pairs, tandis que le parlementaire sera toujours jugé en fin de compte par les électeurs. Pour faire un raccourci, on peut dire, concernant le parlementaire, que le “conseil de l'ordre” c'est le peuple!

Cela étant dit, l'intervenant rappelle que la norme déontologique repose avant tout sur les notions d'intégrité et de devoir: comment doit-on s'acquitter en conscience de ses obligations vis-à-vis de son client ou de son patient? La proposition procède à l'opposé par voie d'interdictions, dont la plupart sont déjà prévues

voorkomen. Die negatieve benadering van de deontologie stuit de spreker tegen te borst.

Voor *mevrouw Valérie Déom (PS)* is het parallelisme met de vrije beroepen in elk geval onterecht: het parlementslicid heeft in tegenstelling tot de advocaat of de architect geen klanten in het bijzonder: hij is verantwoording verschuldigd ten opzichte van het hele kiezerspubliek.

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) merkt op dat ondanks bepaalde, eigenlijk kleine verschillen, haar voorstel sterk lijkt op de code die in het Vlaams Parlement geldt. Het komt haar voor dat het getuigt van samenhang als men zich inspireert op die code, waarin ook een aantal verbodsbepalingen zijn opgenomen. Kunnen dezelfde partijen, die zowel in het Vlaams Parlement als in het federaal Parlement zitting hebben, inzake deontologie radicaal verschillende keuzes maken?

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) erkent dat een parlementair mandaat niet kan worden gelijkgesteld met een beroep. Wil dat echter zeggen dat de parlementsleden geen deontologische regels zouden moeten naleven? Is het redelijk te stellen dat de tot dusver door het Vlaams Parlement genomen stappen een vorm van betutteling zijn of dat de Vlaamse parlementsleden daarvoor écht met de vinger worden gewezen? We mogen niet uit het oog verliezen dat zowel in Vlaanderen als in Wallonië de decreetgever het nuttig heeft gevonden alle lokale verkozenen (dat wil zeggen op gemeente- en provincieniveau) deontologische regels op te leggen. Ook voor de magistraten gelden deontologische regels. Gelet daarop kan het niet zijn dat de Kamer en de Kamerleden boven elke regel verheven zijn, wat volgens de spreker wettigt dat de bespreking over dit voorstel wordt voortgezet, zelfs al moeten de heikele punten ervan worden geamendeerd.

Voorzitter Patrick Dewael acht de vraag om deontologische regels weliswaar legitiem, maar vindt tegelijk dat men de nodige omzichtigheid aan de dag moet leggen bij het formuleren en presenteren van deze kwestie. Ook vallen heel wat lessen te trekken uit de negatieve ervaringen die terzake door andere assemblees werd opgedaan. Tot slot mag niet worden vergeten dat de beste controle op de parlementsleden plaatsvindt in het stembokje.

De voorzitter stelt vast dat er momenteel geen draagvlak is om de bespreking verder te zetten.

Wel stelt hij voor om, mits de commissie daarmee instemt, het ontegensprekelijk gewichtige vraagstuk van de deontologische regels voor de parlementsleden, in

par la loi. Cette approche négative de la déontologie heurte l'intervenant.

Pour *Mme Valérie Déom (PS)*, le parallélisme fait avec les professions libérales est de toute façon malheureux: le parlementaire, au contraire de l'avocat ou de l'architecte, n'a pas de clients en particulier: c'est à l'ensemble des électeurs qu'il doit rendre compte.

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) signale que, en dépit de certaines différences somme toute mineures, sa proposition est fort proche du code en vigueur au Parlement flamand. Il lui semble que c'est faire preuve de cohérence que de s'inspirer de ce code, qui énumère lui aussi une série d'interdits. Les mêmes partis qui siègent au Parlement flamand et au Parlement fédéral peuvent-ils prendre, en matière de déontologie, des options radicalement différentes?

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) admet que le mandat parlementaire ne peut être assimilé à une profession. Peut-on pour autant se dispenser de règles en matière de déontologie? Peut-on vraiment considérer que la démarche suivie jusqu'à présent par le Parlement flamand serait infantilisante ou que les parlementaires flamands seraient particulièrement stigmatisés? Il ne faut pas perdre de vue que, tant en Flandre qu'en Wallonie, les législateurs décrets ont jugé utile de soumettre l'ensemble des mandataires locaux (au niveau communal comme au niveau provincial) à des règles déontologiques. Les magistrats eux-mêmes sont soumis à des règles de déontologie. Dans un tel contexte, la Chambre et ses membres ne sont pas intouchables, de sorte que la discussion, au yeux de l'intervenant, doit être poursuivie, quitte à amender la proposition sur les points qui posent problème.

Pour *le président (M. Dewael)*, la demande en règles de déontologie est légitime, mais on doit faire attention à la formulation et à la manière de présenter le problème. Il y a également beaucoup à apprendre des expériences négatives rencontrées au sein des autres assemblees, et il ne faut pas perdre de vue que le meilleur contrôle est celui qu'exerce l'électeur.

À ce stade de la discussion, le président constate qu'il n'y a pas les bases nécessaires pour poursuivre la discussion.

Cependant, il propose, moyennant l'accord de la commission, de soumettre de manière générale la question de la déontologie, dont l'importance ne peut être niée,

zijn geheel voor te leggen aan de Conferentie van de zeven voorzitters, om aldus de krijtlijnen te bepalen van een parlementaire deontologische code die eventueel voor alle parlementaire assemblees zou kunnen gelden.

*
* *

Artikel 1 wordt verworpen met 7 tegen 2 stemmen.
Bijgevolg wordt het voorstel, evenals de bijlage ervan, verworpen.

De rapporteur,

De voorzitter,

Hilde VAUTMANS

Patrick DEWAELE

Bijlagen: 2 nota's van de diensten

- 1. synthese van het door de diensten van Vlaams Parlement opgestelde document over de werking van de deontologische commissie van dat Parlement;
- 2. vergelijkende nota.

à la Conférence des sept présidents, pour déterminer les contours généraux que pourrait prendre un Code de déontologie parlementaire, éventuellement commun à toutes les assemblées parlementaires.

*
* *

L'article 1er est rejeté par 7 voix contre et 2 voix pour.
Par voie de conséquence, la proposition est rejetée, de même que l'annexe.

Le rapporteur,

Le président,

Hilde VAUTMANS

Patrick DEWAELE

Annexes: 2 notes des services

- 1° synthèse du document rédigé par les services du Vlaams Parlement concernant les activités de la commission de déontologie;
- 2° note comparative.

NOTA AAN DE HEER VOORZITTER

Betreft: synthese van het door de diensten van het Vlaams Parlement opgestelde document over de activiteiten van de Deontologische Commissie (“Vermeldingen van de Deontologische Code en Deontologische Commissie in de jaar- en legislatuurverslagen van het Vlaams Parlement”).

A. Cijferoverzicht:

Zittingsperiode 1995-1999 (is aangetreden in 1998):

9 vergaderingen;
20 klachten onderzocht, 7 ontvankelijke klachten waarvan 4 gegrond, geen sancties uitgesproken;
19 adviezen uitgebracht.

Zittingsperiode 1999-2004:

10 vergaderingen;
13 klachten onderzocht, 10 ontvankelijke klachten waarvan er 4 niet gegrond waren en de behandeling van de overige 6 werd opgeschort in afwachting dat lopende gerechtelijke en administratieve procedures hun beslag krijgen; geen sancties uitgesproken;
17 adviezen uitgebracht.

Zittingsperiode 2004-2009:

2004-2005: geen enkele klacht onderzocht;
2005-2006: 1 klacht onderzocht (ontvankelijk en gegrond, heeft geleid tot een blaam);
2006-2007: geen enkele vergadering.

B. Commentaar:

De Deontologische Commissie van het Vlaams Parlement werd geïnstalleerd op 18 februari 1998. De start van die commissie werd voorafgegaan door een ruime sensibiliseringscampagne over deontologie onder alle Vlaamse openbare mandatarissen, op alle gezagsniveaus (gemeenten, OCMW's, provincies, Gemeenschap, federale parlementsleden), onder meer via brochures met de tekst van de Deontologische Code (blz. 3 tot 5 van het document).

Volgens de teksten vervult de Deontologische Commissie in de eerste plaats een rol van controleur en bewaker van de inachtneming van de deontologische

NOTE À L'ATTENTION DE M. LE PRÉSIDENT

Objet: synthèse du document rédigé par les services du Vlaams Parlement concernant les activités de la commission de Déontologie (“*Vermeldingen van de Deontologische Code en Deontologische Commissie in de jaar- en legislatuurverslagen van het Vlaams Parlement*”).

A. Aperçu chiffré:

Législature 1995-1999 (en fonction à partir de 1998):

9 réunions;
20 plaintes examinées, 7 recevables dont 4 fondées, aucune sanction prononcée;
19 avis rendus.

Législature 1999-2004:

10 réunions;
13 plaintes examinées, 10 recevables dont 4 non-fondées et 6 dont l'examen a été suspendu dans l'attente de l'issue de procédures judiciaires et administratives en cours; aucune sanction prononcée;

17 avis rendus.

Législature 2004-2009:

2004-2005: aucune plainte examinée;
2005-2006: 1 plainte examinée (recevable et fondée, a donné lieu à un blâme);
2006-2007: aucune réunion.

B. Commentaire:

La commission de Déontologie du Parlement flamand a été installée le 18 février 1998. Ses débuts ont été précédé d'une grande campagne de sensibilisation concernant la déontologie auprès de tous les des mandataires publics en Flandre, à tous les niveaux de pouvoirs (communes, CPAS, provinces, Communauté, parlementaires fédéraux), notamment par le biais de brochures reprenant le texte du Code de déontologie (pp. 3 à 5 du document).

La commission de déontologie remplit, selon les textes, essentiellement un rôle de contrôle et de surveillance dans l'observation des règles de déontologie;

regels; in dat opzicht kan ze sancties opleggen, bijvoorbeeld een blaam. De commissie heeft evenwel nog maar één blaam uitgesproken en wel tijdens de zitting 2005-2006 (blz. 12 van het document).

De commissie heeft evenwel van meetaf gepoogd haar taak als preventief en niet uitsluitend als repressief te omschrijven: zo heeft zij besloten dat ze tevens zou optreden als adviesorgaan bij de uitlegging van de Deontologische Code (blz. 6 van het document) en heeft ze meegewerkt aan de verfijning van sommige aspecten van de deontologie van de openbare mandataris, onder meer in verband met de dienstverlening en het onterechte gebruik, in dat kader, van de benamingen “ombuds”, “ombudsman”, “ombudsvrouw” en andere (cf. *Handleiding bij de toepassing van de deontologische code inzake dienstverlening aan de bevolking — Relatie met ombudsfunctie en klachtenmanagement*, waarvoor het door de Vlaamse ombudsman op verzoek van de voorzitter van het Vlaams Parlement geredigeerde ontwerp, door de commissie werd besproken en goedgekeurd) (blz.. 8 en 9 van het document).

Terwijl in de activiteiten van de Deontologische Commissie enige regelmaat te bespeuren valt tijdens de eerste twee zittingsperiodes (1995-1999 en 1999-2004), blijkt de commissie tijdens deze zittingsperiode daarentegen minder actief.

à cet égard, elle peut infliger des sanctions comme le blâme. Un seul blâme a cependant été infligé par la commission, durant la session 2005-2006 (p. 12 du document).

Cependant, la commission a d'emblée tenté de définir sa mission en termes préventifs et non pas seulement répressifs: elle a ainsi décidé qu'elle interviendrait également comme organe d'avis dans l'interprétation du Code de déontologie (p. 6 du document) et a participé à l'affinement de certains aspects de la déontologie du mandataire public, notamment en ce qui concerne le service et l'utilisation induue, dans ce cadre, des appellations “ombuds”, “ombudsman”, “ombudsvrouw” et autres (cf. *Handleiding bij de toepassing van de deontologische code inzake dienstverlening aan de bevolking — Relatie met ombudsfunctie en klachtenmanagement*, dont le projet, rédigé par le Médiateur flamand à la demande du président du Parlement flamand, a été examiné et adopté par la commission) (pp. 8 et 9 du document).

On observe une certaine régularité dans les activités de la commission de Déontologie lors des deux premières législatures (1995-1999 et 1999-2004), il semble par contre que la commission se montre moins active sous la présente législature.

**NOTA TER ATTENTIE VAN DE BIJZONDERE
COMMISSIE VOOR HET REGLEMENT EN VOOR
DE HERVORMING VAN DE PARLEMENTAIRE
WERKZAAMHEDEN**

Betreft: nota ter vergelijking van de deontologische code van het Vlaams Parlement en het voorstel tot wijziging van het Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers teneinde de inachtneming te waarborgen van een Deontologische Code inzake dienstverlening aan de bevolking door de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers — Ingevolge het verzoek van de commissie voor het Reglement

Het voorstel tot wijziging van het Reglement (DOC 52 0315/001) bestaat uit twee delen. Het eerste deel heeft een organieke inslag, en behandelt in het eigenlijke Reglement van de Kamer de oprichting, de samenstelling en de werking van de deontologische commissie, alsook de onderdelen van de procedure voor die commissie (informatie, verloop van de besprekingen, specifieke meerderheidsregeling, beroep bij de plenaire vergadering). Het tweede deel wordt als bijlage bij het Reglement gevoegd, en bevat de eigenlijke deontologische code.

Dat is het eerste — formele — verschil met de deontologische code van het Vlaams Parlement; die code is namelijk in zijn geheel opgevat als een bijlage bij het Reglement, waarin de punten welke verband houden met de werking van de deontologische commissie niet worden geregeld. Dat ligt voornamelijk aan het feit dat het Reglement van het Vlaams Parlement de werking van alle commissies (artikel 21 en volgende van het Reglement van het Vlaams Parlement) in zeer algemene termen omschrijft, terwijl het Reglement van de Kamer veeleer elke commissie individueel behandelt, vooral in het geval van de bijzondere commissies.

Met betrekking tot de eigenlijke bepalingen wordt vastgesteld dat de beide doorgeleichte instrumenten veel gelijkenis vertonen, niet alleen op het punt van de “algemene beginselen” van de deontologie, maar ook op dat van elke vorm van tussenkomst in het bijzonder. Wat de eigenlijke bepalingen betreft, overlappen de beide instrumenten elkaar dan ook in ruime mate:

- non-discriminatiebeginsel (artikel 7 van de deontologische code van het Vlaams Parlement, en artikel 5 van het voorstel);
- beginsel van de kosteloosheid (artikel 6 van de deontologische code van het Vlaams Parlement, en artikel 4 van het voorstel);
- verbod op elk onrechtmatig of bedrieglijk gebruik van benamingen als “ombuds-”, “*médiateur*” enzovoort

**NOTE À L'ATTENTION DE LA COMMISSION
SPÉCIALE DU RÈGLEMENT ET DE LA RÉFORME
DU TRAVAIL PARLEMENTAIRE**

Objet: note comparant le Code de déontologie du *Vlaams Parlement* et la proposition visant à modifier le Règlement de la Chambre des représentants en vue d'assurer le respect d'un Code de déontologie régissant les services fournis aux citoyens par les membres de la Chambre des représentants — Suite à la demande de la commission du Règlement.

La proposition de modification du Règlement (DOC 52 0315/001) contient deux volets; le premier volet présente un caractère organique, traitant — dans le corps même du Règlement de la Chambre — de la création, de la composition et du fonctionnement de la commission de déontologie, ainsi que des éléments de procédure devant cette dernière (information, déroulement des débats, règles de majorité spécifiques, recours devant la séance plénière), le second volet portant — en annexe au Règlement — le Code de déontologie à proprement parler.

C'est là la première distinction — formelle — qui peut être faite avec le Code de déontologie du *Vlaams Parlement*: ce dernier est entièrement conçu comme une annexe au Règlement, dans laquelle les questions liées au fonctionnement de la commission de déontologie ne sont pas réglées; cela est dû pour une large part au fait que le règlement du *Vlaams Parlement* définit de manière très générale le fonctionnement de l'ensemble des commissions (articles 21 et suivant du Règlement du *Vlaams Parlement*), alors que le Règlement de la Chambre opère davantage au cas par cas, particulièrement en ce qui concerne les commissions spéciales.

En ce qui concerne les dispositions de fond, on observe une large similitude entre les deux instruments examinés, non seulement en ce qui concerne les ‘principes généraux’ de la déontologie, mais également au niveau de chaque type d'intervention en particulier, de sorte que les deux instruments — en ce qui concerne les dispositions de fond — se recouvrent largement:

- principe de non-discrimination (article 7 du Code du *Vlaams Parlement* et article 5 de la proposition);
- principe de gratuité (article 6 du Code du *Vlaams Parlement* et article 4 de la proposition);
- interdiction de toute utilisation abusive ou trompeuse de dénominations telles que “ombuds”,

(artikel 4 van de deontologische code van het Vlaams Parlement, en artikel 6 van het voorstel);

— uitbreiding van de uit de code voortvloeiende verplichtingen tot de andere politieke mandaten — voornamelijk de lokale mandaten — die door de leden worden uitgeoefend (de artikelen 2 van de deontologische code van het Vlaams Parlement en van het voorstel);

— plicht tot voorlichting en doorverwijzing naar de bevoegde diensten (de artikelen 11 en 14 van de deontologische code van het Vlaams Parlement, en de artikelen 7 en 8 van het voorstel);

— verbod van tussenkomsten om het besluitvormingsproces van de gerechtelijke of administratieve instanties te beïnvloeden (artikel 9 van de deontologische code van het Vlaams Parlement, en artikel 14, tweede lid, van het voorstel), verbod van tussenkomst bij selectie- of rekruteringsinstanties om de kansen van de persoon die het parlements lid om voorspraak heeft verzocht, te bevorderen (artikel 22 van de deontologische code van het Vlaams Parlement, en artikel 18 van het voorstel);

— enzovoort.

De eigenlijke bepalingen vertonen evenwel ook een aantal belangrijke verschillen:

— volgens artikel 12 van het voorstel “[mogen] de volksvertegenwoordigers (...) alleen optreden in de in deze code opgesomde gevallen”. Aldus is het voorstel strikter dan de deontologische code van het Vlaams Parlement, waarvan artikel 19 bepaalt dat “*gemotiveerde tussenkomsten (...) toegestaan [zijn] binnen het wettelijke kader*”. Dat verschil moet evenwel worden gerelativeerd, aangezien de deontologische code van het Vlaams Parlement de meeste vormen van mogelijke tussenkomsten zelf tot in de puntjes regelt, en daarbij voor elk geval nauwkeurig aangeeft hoe ver mag worden gegaan;

— met betrekking tot de sanctieregeling kan de deontologische commissie van het Vlaams Parlement niet meer dan een blaam uitspreken, terwijl het voorstel niet alleen voorziet in een blaam, maar ook in de bekendmaking daarvan in de pers, op kosten van het betrokken parlements lid, alsook in de inhouding van de parlementaire vergoeding. De beide laatstgenoemde sancties kunnen worden opgelegd in geval van recidive of — indien die er niet is — bij drie vierdemeerderheid van de leden van de deontologische commissie;

— op te merken valt tevens dat het voorstel voorziet in de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de plenaire vergadering, wat niet het geval is in het Vlaams Parlement.

“*médiateur*”,... (artikel 4 du Code du *Vlaams Parlement* et article 6 de la proposition);

— extension des obligations découlant du Code aux autres mandats politiques — essentiellement les mandats locaux — exercés par les membres (articles 2 du Code du *Vlaams Parlement* et de la proposition);

— obligation d’information et d’orientation vers les services compétents (articles 11 et 14 du Code du *Vlaams Parlement* et articles 7 et 8 de la proposition);

— interdiction des interventions tendant à influencer le processus décisionnel des instances judiciaires ou administratives (article 9 du Code du *Vlaams Parlement* et article 14, alinéa 2, de la proposition), interdiction des interventions auprès des organes de sélection ou de recrutement en vue d’augmenter les chances de la personne qui a sollicité l’intervention du parlementaire (article 22 du Code du *Vlaams Parlement* et article 18 de la proposition).

— etc.

Quelques différences importantes peuvent cependant être relevées en ce qui concerne les dispositions de fond:

— à l’article 12 de la proposition, le principe suivant lequel “*seules les interventions mentionnées dans le présent Code sont autorisées de la part des parlementaires*”; la proposition se montre de la sorte plus restrictive que le Code du *Vlaams Parlement*, en vertu duquel, à l’article 19, “*des interventions motivées sont permises à l’intérieur du cadre légal*” (traduction libre); cependant, cette différence ne doit pas être exagérée, dans la mesure où le Code de déontologie du *Vlaams Parlement* règle lui-même dans le détail la plupart des différents types d’intervention possibles, en indiquant de manière précise les limites à observer dans chaque cas;

— en ce qui concerne le régime des sanctions, alors que la commission de déontologie du *Vlaams Parlement* ne peut prononcer que le blâme, la proposition prévoit, outre le blâme, la publication du blâme dans la presse au frais du parlementaire concerné et une retenue sur l’indemnité parlementaire; ces deux dernières sanctions peuvent être décidées en cas de récidive ou — sans récidive — à la majorité des trois quarts des membres de la commission de déontologie;

— notons également que la proposition prévoit une possibilité de recours devant l’assemblée plénière, ce qui n’est pas prévu au niveau du *Vlaams Parlement*.